

2001

titel: Crises bieden boeren kansen
medium: De Volkskrant
datum: 19-4-2001
auteur: L. Goemans en J.W. Kooijmans

Crises bieden boeren kansen

*Door varkenspest en mond- en klauwzeer rijst steeds vaker de vraag of er in Nederland nog plaats is voor landbouw en veeteelt. Volgens **Lennert Goemans** en **Jan Willem Kooijmans** is er een duurzame rol voor de boeren denkbaar als hoeder van landschap en milieu.*

De toekomst van de Nederlandse landbouw is een hot item, maar ontbreekt vrijwel geheel in de recente overheidsplannen zoals de *Vijfde nota ruimtelijke ordening* en de nota *Grondbeleid*. Dit is vreemd, omdat de landbouw zich in een penibele situatie bevindt. De afgelopen jaren heeft de agrarische sector klap na klap te verwerken gekregen. Zo zijn daar de in media breed uitgemeten 'catastrofale' ontwikkelingen van de varkenspest, dioxinecrisis, BSE-epidemie en de uitbraak van MKZ. Naast deze 'incidenten' zijn er de 'reguliere' ontwikkelingen van de afgelopen jaren: (1) de dalende prijzen van agrarische producten door wereldhandelsakkoorden en het wegvallen van Europese landbouwsubsidies; en (2) de sterke stijging van de prijs van de productiefactor grond door de vraag naar landbouwgrond voor stedelijke uitbreiding en uitbreiding van natuurgebieden.

Deze ontwikkelingen manifesteren zich het sterkst in de Randstad. De ruimtebehoefte voor wonen, werken en infrastructuur, maar ook voor natuur, landschap en recreatie is in dit landsdeel nu eenmaal groot. Dit staat keurig in de Vijfde nota ruimtelijke ordening. Er ontwikkelt zich in de randstad een metropool met zo'n 5 á 6 miljoen inwoners en 2 á 3 miljoen arbeidsplaatsen, in navolging van de Vereniging Deltametropool door minister Pronk ook aangeduid als Deltametropool. De landbouw in dit landsdeel bestaat voor een groot deel uit de economische relatief zwakke en extensieve melkveehouderij en de relatief nog zwakkere akkerbouw.

De opeenstapeling van catastrofes en verslechtering van de economische positie van de landbouw doet de vraag rijzen of er in West-Nederland, c.q. Deltametropool, nog wel plaats is voor de melkveehouderij en akkerbouw, tezamen de grondgebonden landbouw genoemd. Geluiden dat de landbouw moet worden verplaatst naar het noorden van Nederland, of misschien naar Polen, om ruimte te maken voor natuur en stad zijn dan ook niet van de lucht.

De discussie hierover wordt al een tijd gevoerd, maar verschuift van de 'vakwereld' naar het 'openbare leven'. Onze stelling is dat er wel degelijk een duurzame rol zou moeten zijn voor grondgebonden landbouw, met name in het licht van de ontwikkeling van een Deltametropool.

De discussie beperkt zich vooralsnog te veel tot de rol van de landbouw als voedselproducent. Maar de rol van de landbouw beperkt zich daar niet meer toe. Minister Brinkhorst bracht in juli 2000 de nota *Voedsel en Groen* uit, waarin een modern perspectief voor de agrarische sector wordt beschreven. Naast de productie van voedsel heeft de landbouw een taak in het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit, de leefomgeving. Het gaat ons om de verschuiving van de rol van voedselproducent naar die van producent van onze leefomgeving en beheerder van onze ecologische voorraden.

De productie van voedsel was van oudsher de rol van de landbouw in West-Nederland. Die staat onder druk, en terecht. Het is de vraag of de Nederlandse boeren blijvend kunnen concurreren als de Europese inkomenssteun wegvalt en de grenzen echt open gaan. De recente MKZ-epidemie illustreert dat een intensieve landbouw als in Nederland negatieve effecten met zich meebrengt, veroorzaakt door de mondiale transporten van vee, nutriënten, etc. Als er dus al landbouw plaats zal vinden, dan zal dit op verantwoordelijke wijze moeten gebeuren.

De boeren in West-Nederland moeten in toenemende mate de functie gaan vervullen van producent van de leefomgeving en de ecologische voorraden. Als vanzelfsprekend verzorgen de boeren met hun bedrijfsvoering in feite al jaar en dag het onderhoud van het kenmerkende Hollandse veenweidegebied. De landbouw als producent van het landschap is daarom onomstreden. Het Nederlandse cultuurlandschap is het beeldmerk van de Deltametropool in het buitenland. Het platteland als plaats van rust en ruimte is een essentieel onderdeel van de stad en is er dan ook mee verbonden en verweven.

Op dit moment bestaat ruim driekwart van het grondoppervlak in de Deltametropool uit platteland. Niet minder dan een derde van de bevolking van de Deltametropool werkt en woont in de dorpen op het platteland. Het platteland wordt door deze mensen benut en ervaren, maar ook door de stedelingen die het gebruiken om tot rust te komen en te recreëren.

Nu de laatste vijftig jaar deze unieke leefomgeving steeds meer onder druk is komen te staan, is pijnlijk duidelijk geworden dat het onderhoud van het landschap door boeren niet meer vanzelfsprekend is. Stedelingen zijn in het verleden vervreemd geraakt van het platteland, terwijl de landbouw de rug toekeerde naar de consument onder invloed van de ontwikkeling van een internationale markt. De boeren werden immers enkel afgerekend op de productie van voedsel. Nog steeds is het zo dat de landbouw voor een groot deel de leefomgeving in de Deltametropool produceert, en ook in de toekomst de aangewezen partij zal zijn.

Wie anders dan de boer kan op goedkopere wijze het landschap en haar voorraden in stand houden en zo beheren en ontwikkelen dat het voldoet aan de wensen van de samenleving? Het invullen van de beloning voor het (voorraad)beheer is ene opgave die in de uitwerking van de Vijfde Nota vorm dient te krijgen.

Door een gebrek aan perspectief neemt het aantal boerenbedrijven sterk af. Het aantal boeren zonder opvolger is groot, een leegloop dreigt. De beloning dient in elk geval uit te gaan van een verbondenheid van stad en land. Waar geld verdiend wordt met de voorzieningen van woningen en bedrijfsterreinen, moet dit geïnvesteerd worden in de leefomgeving.

Onze stelling is dus dat de Nederlandse boeren niet meer afgerekend dienen te worden op de productie van voedsel alleen. De 'productie van leefomgeving' als antwoord op de problemen rondom duurzame voedselproductie dient in toenemende mate economisch gewaardeerd te kunnen worden. Het platteland en de boeren dienen zich daarom meer te richten op stad en de stedeling. De stedeling toont een hernieuwde interesse in het platteland. De boeren in de Deltametropool zouden deze kans moeten grijpen door de stedeling te laten zien waar zij voor staan: veilige, duurzame en blijvende productie in een aantrekkelijk landschap van internationale allure.

Lennert Goemans is adviseur, en Jan Willem Kooijmans is stagiaire bij de Vereniging Deltametropool.